

Wstęp

Jakości egzystencjalne – przedmiot analizy filozofii i socjologii, ale też i psychiatrii oraz psychologii – stają się także coraz większym wyzwaniem dla pedagogiki i edukacji.

Wszyscy Autorzy tego tomu, reprezentujący zresztą różne dyscypliny naukowe, koncentrują się głównie na jednej z tych jakości, tj. na wartości. Skoro V. Frankl w swej słynnej książce *Homo patiens* (1998) uważa, że życie człowieka realizuje się w świecie wartości, a K. Dąbrowski w *Poszukiwaniu zdrowia psychicznego* (1996) twierdzi, że to dzięki tej jakości może dojść do zapewniającej rozwój jednostki „integracji wtórnej”, to wartość staje się ważnym zadaniem dla pedagogiki.

Jeśli komercja, jako „wartość” kulturowa w dzisiejszym świecie, wiąże się z instrumentalnym podejściem do człowieka, to analizowane w tym tomie wartości przeciwnie – uwzględniają kreowanie i autokreację losu człowieka. Przedstawione przez poszczególnych Autorów wartości można uznać za wyznaczniki dobrego życia człowieka. Dzięki nim bowiem jednostka, stając się podmiotem, staje się także lepsza dla innych.

Całość tomu otwierają niezwykle ważne rozważania ks. Kazimierza Popielskiego, w których Autor nie tylko wskazuje na noetyczne jakości życia, ale też je analizuje, pokazuje ich znaczenie w wielowymiarowości bycia i wielokierunkowości stawania się człowieka. Wskazuje przy tym na prace Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), rozszerzające rozumienie zdrowia o wymiar noetyczny.

Dwa następne artykuły dotyczą konkretnych wartości noetycznych. Pierwszy – godności – autorstwa Teresy Borowskiej – stanowi studium teoretyczno-empiryczne. Drugi traktuje o odwadze i dzielności; ich reaktywowanie Autorka – Alicja Żywczok, uznaje za wyzwanie dla współczesnego wychowania.

Od listy wartości noetycznych odbiega nieco wartość piękna, którą w kontekście pedagogiki wziął na warsztat Wojciech Zając, choć i ta wartość ma przecież pewne znaczenie w życiu i stawianiu się człowieka.

Za pozornie nie pasujący do całości można by poczytać artykuł Beaty Ecler-Nocoń. Tymczasem Autorka ta, uznając rodzinę za wartość naczelną, ukazuje ją w powiązaniu z postfeministycznym obrazem kobiety, lansowanym we współczesnej literaturze.

Wreszcie dyskusyjne wydać się może umieszczanie w tym tomie artykułu Zenona Gajdzicy, analizującego dwa wymiary bezradności społecznej, stanowiące wskaźniki jakości życia osób z lekkim upośledzeniem umysłowym. Ale i w tym wypadku artykuł ten koresponduje z tytułem tego tomu. I to nie tylko z racji jakości egzystencji tego typu jednostek, lecz również ze względu na pośrednie „dotykanie” takich wartości, jakimi są cierpienie, afirmacja, akceptacja czy nadzieja.

Jakość życia osób starszych i wartości z nimi związane pokazują w kontekście psychologicznym i tylko częściowo noetycznym dywagacje Ryszarda Cibora. To cenny materiał empiryczny, zwłaszcza że badania przeprowadzone zostały na dużej liczbie osób starszych.

Także starość, jako wartość życiowego doświadczenia, oraz odwagę – w przeciwieństwie do młodości, rozpatruje w niezwykle interesującym studium filozoficznym, mającym pośrednio głęboki wydźwięk pedagogiczny, Jadwiga Mizińska.

Jeszcze bardziej pedagogiczny charakter mają rozważania ks. Janusza Mastalskiego, pokazujące aksjologiczny wymiar skutecznego wychowania. Jest to wielce interesujące studium teoretyczne, będące dowodem bardzo dobrej znajomości literatury nie tylko teologicznej, lecz także filozoficznej i socjologicznej. Na jej kanwie Autor snuje dywagacje pedagogiczne, podkreślając znaczenie wartości w wychowaniu młodego człowieka.

Na koniec pragnę dodać, iż mimo że większość Autorów stanowią pracownicy Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, w tym szczególnie Katedry Teorii Wychowania, znalazły się w tym tomie również artykuły pracowników naukowo-dydaktycznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie.

Teresa Borowska